

**ПЛАН ЗА УКЛАЊАЊЕ ФИЗИЧКИХ БАРИЈЕРА И ЛАКШИ
ПРИСТУП ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ ЈАВНИМ ОБЈЕКТИМА
НА ТЕРИТОРИЈИ ГРАДА КРАЈЕВА**

САДРЖАЈ:

УВОД	3
1. ПРАВНИ ОКВИР	4
1.1 Међународни и национални правни оквир.....	4
1.2 Национални правни оквир	4
1.3 Национални плански документи	5
1.4 Локални стратешки документи.....	6
2. ОПИС ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА	7
3. О ГРАДУ КРАЉЕВУ.....	7
3.1 Основне карактеристике.....	7
3.2 Демографски подаци – становништво	8
4. ПОДАЦИ О ОСОБАМА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ НА ТЕРИТОРИЈИ ГРАДА КРАЉЕВА	8
4.1 Положај особа са инвалидитетом у граду Краљеву.....	10
5. ПРЕГЛЕД ФИЗИЧКЕ ПРИСТУПАЧНОСТИ ЈАВНИХ ОБЈЕКТА ОСОБАМА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ	13
5.2 Установа Центар локалних услуга	33
6. ПРИОРИТЕТНЕ АКТИВНОСТИ НА УНАПРЕЂЕЊУ ПРИСТУПАЧНОСТИ ЈАВНИХ ОБЈЕКТА И ПРОСТОРА ОСОБАМА СА ИНВАЛИДИТЕТОМА У ПЕРИОДУ 2020-2025	38
7. ПРАЋЕЊЕ, ИЗВЕШТАВАЊЕ И ОЦЕНА РЕАЛИЗАЦИЈЕ АКЦИОНОГ ПЛАНА	40

УВОД

Заштита особа са инвалидитетом је један од најосетљивијих и најспецифичнијих елемената друштвено-развојне, економске и пре свега социјалне политике.

Положај особа са инвалидитетом се мора посматрати пре свега као питање људских права, а системска решења која се предлажу морају свакој групацији особа са инвалидитетом омогућити да обликују, изражавају и реализују своје основне развојне потребе као и посебне интересе, да имају једнаке могућности као и особе без инвалидитета, а пре свега да имају право на различитост.

Под особом са инвалидитетом сматра се особа која има дугорочне физичке, менталне, интелектуалне или чулне тешкоће, које у интеракцији са разним препрекама могу ометати пуно и ефикасно учешће у друштву на једнакој основи са другима.¹ Ова дефиниција подразумева *социјални приступ инвалидитету*, те поред медицинских, обухвата социјалне, психолошке и друге факторе који су од утицаја на положај особа са инвалидитетом.

Проблеми са којима се особе са инвалидитетом сусрећу, распрострањени стереотипи и предрасуде, као и социјални и економски положај у коме се налазе, чине их у великој мери угроженом и маргинализованом групом. Заштита особа са инвалидитетом један је од најосетљивијих елемената друштвене, економске и социјалне политике друштва, а однос према угроженим и маргинализованим групама и њихово ефективно друштвено укључивање показују достигнути ниво свести и напретка самог друштва.

У Републици Србији се већ дуги низ година спроводи процес опсежних реформи у свим областима друштвеног живота уз истовремено усклађивање националног законодавства са стандардима Европске уније (ЕУ). Тако су и у области унапређења положаја особа са инвалидитетом, у најширем смислу, до сада извршени значајни помаци, али имајући у виду да бројни ризици социјалне искључености особа са инвалидитетом имају тенденцију умножавања, потребно је, применом мултидисциплинарног и мултисекторског приступа, константно деловати предузимајући различите активности како би се ови ризици свели на најмању меру.

Имајући у виду наведено, град Краљево је у оквиру Стратегије социјалне политике дефинисао мере за унапређење положаја особа са инвалидитетом док је овим документом дата анализа стања, потреба и могућности за унапређењем инфраструктуре којом ће се обезбедити боља приступачност особама са инвалидитетом објектима од јавног значаја.

Стратешки циљ који овај документ поставља је унапређење положаја особа са инвалидитетом до позиције равноправних грађана који уживају сва права и одговорности.

Овај план треба да пружи основу за координирано и систематско деловање локалних актера у активностима које имају за циљ да унапреде положај особа са инвалидитетом на територији нашег града.

Приликом израде Плана примењен је партиципативни приступ и успостављено је партнерство, како са цивилним тако и са јавним сектором. Процес израде акционог плана водила је и координирала Радна група, формирана Решењем градоначелника града Краљева.

¹ Члан 1. Конвенције о правима особа са инвалидитетом

1. ПРАВНИ ОКВИР

1.1 Међународни и национални правни оквир

Поред позитивних прописа усвојених од стране Народне скупштине Републике Србије, положај особа са инвалидитетом уређен је међународним конвенцијама које је наша земља ратификовала, чиме су оне постале део унутрашњег права или унутрашњих позитивних прописа и као такве се могу непосредно примењивати.

Република Србија је чланица Уједињених нација (УН) и потписница је Повеље Уједињених нација (1945), Универзалне декларације о људским правима (1948) и осам од девет основних међународних уговора о људским правима, који су од утицаја и на положај особа са инвалидитетом.

Најзначајнији документ међународног јавног права је **Конвенција о правима особа са инвалидитетом**, први инструмент о људским правима који су Уједињене нације усвојиле у новом Миленијуму. У Републици Србији, 2009. године ратификована је Конвенција о правима особа са инвалидитетом и **Опциони протокол уз Конвенцију о правима особа са инвалидитетом**. Конвенција о правима особа са инвалидитетом је први правно обавезујући међународни инструмент за заштиту људских права, којим су се државе потписнице обавезале да штите и унапређују сва људска права и основне слободе особа са инвалидитетом.

Од регионалних, европских докумената, нарочито је значајна **Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода² и Протокол бр. 12 (2000) уз Европску конвенцију**. Том конвенцијом се уређује и забрана дискриминације, која је од изузетног значаја за положај особа са инвалидитетом, а Протоколом бр. 12 право на недискриминацију признато је за остваривање свих права гарантованих националним законодавствима држава потписница. Такође, од значаја је и ревидирана **Европска социјална повеља**, која чланом 15. особама са инвалидитетом гарантује право на самосталност, социјалну интеграцију и укљученост у заједницу. Велики значај има и **Европска стратегија за особе са инвалидитетом 2010-2020: Европа без баријера**. Ова стратегија представља изузетно значајан документ ЕУ којим је дефинисан општи оквир политике унапређења положаја особа са инвалидитетом, али и конкретније мере и активности у одређеним областима.

1.2 Национални правни оквир

Устав Републике Србије („Службени гласник РС“, број 98/06), као највиши правни акт у Републици Србији забрањује сваку дискриминацију, па и дискриминацију особа са инвалидитетом.

Пред Уставом и законом су сви једнаки. Свако има право на једнаку законску заштиту, без дискриминације. Устав забрањује непосредну или посредну дискриминацију,

² Закон о ратификацији Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, „Службени лист СЦГ – Међународни уговори”, бр. 9/03, 5/05 и 7/05 – испр. и „Службени гласник РС – Међународни уговори”, бр. 12/10

дискриминацију по било ком основу, нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости, **психичког или физичког инвалидитета**.

Законом о забрани дискриминације („Службени гласник РС”, број 22/09) уређена је општа забрана дискриминације, облици и случајеви дискриминације и поступак заштите од дискриминације. Овим законом је забрањена дискриминација на основу инвалидитета, а прописано је да дискриминација постоји ако се поступа противно начелу поштовања једнаких права и слобода особа са инвалидитетом у политичком, економском, културном и другом аспекту јавног, професионалног, приватног и породичног живота (члан 26. Закона).

Веома је значајан и посебан антидискриминациони закон – **Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом** („Службени гласник РС”, бр. 33/06 и 13/16), којим се уређује општи режим забране дискриминације на основу инвалидитета, посебни случајеви дискриминације особа са инвалидитетом, поступак заштите особа изложених дискриминацији на основу инвалидитета, као и мере које се предузимају ради подстицања равноправности и социјалне укључености особа са инвалидитетом.

1. 3 Национални плански документи

Стратешка документа Владе у различитим областима указују на потребу унапређења положаја особа са инвалидитетом, а као посебно важни издвајају се:

1) Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године - Циљ Стратегије јесте побољшање свеукупног друштвеног и економског положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији и њихово равноправно учешће у друштву, путем уклањања препрека у области приступачности, партиципације, једнакости, запошљавања, образовања и обуке, социјалне заштите, здравства и других аспеката који доприносе изједначавању њихових могућности и остваривању инклузивне једнакости;

2) Акциони план за Поглавље 23, одељак „Основна права”;

2) Програм реформи политике запошљавања и социјалне политике у процесу приступања Европској унији, којим су утврђени и праћени приоритети у области запошљавања и социјалне политике у процесу приступања ЕУ;

3) Стратегија развоја образовања до 2020. године („Службени гласник РС”, број 107/12) којом је планирано да до 2020. године сви дечаци и девојчице законом предвиђеног школског узраста (минимално 98% генерације), без обзира на социо-економске, здравствене, регионалне, националне, језичке, етничке, верске и друге карактеристике, буду обухваћени квалитетним основним образовањем и васпитањем из којег осипање није веће од 5%, не само на националном нивоу већ и за категорије деце из угрожених група, укључујући децу са инвалидитетом и сметњама у развоју.

5) Стратегија јавног здравља („Службени гласник РС”, број 22/09) **и друга оквирна документа у различитим областима;**

6) Стратегија превенције и заштите од дискриминације („Службени гласник РС”, број 60/13) **и Акциони план за примену Стратегије превенције и заштите од**

дискриминације за период од 2014. до 2018. године („Службени гласник РС”, број 107/14) у којој су особе са инвалидитетом препознате као једна од група која се у Републици Србији налази у неповољном положају;

7) Национална стратегија за родну равноправност за период 2016-2020, са Националним акционим планом за спровођење стратегије за период 2016-2018 („Службени гласник РС”, бр. 4/16) у којој се посебна пажња посвећује елиминисању вишеструке дискриминације и побољшању положаја вишеструко дискриминисаних жена, међу којима су и жене са инвалидитетом;

8) Национална стратегија за младе за период 2015-2025. године („Службени гласник РС”, бр. 22/15);

9) Програм за ретке болести у Републици Србији за период 2020-2022. („Службени гласник РС”, бр. 86/19).

У свим наведеним документима постоје одређене мере и активности које се односе на особе са инвалидитетом и које указују на потребу унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији.

1.4 Локални стратешки документи

Локални стратешки и плански документи значајни за унапређење положаја особа са инвалидитетом на територији града Краљева су:

Стратегија развоја града Краљева за период 2015 – 2020. године („Службени лист града Краљева“, број 3/15), као један од стратешких циљева дефинише унапређење услова за развој социјално и друштвено одговорне заједнице кроз јачање и превенцију социјалне инклузије и борбе у циљу смањења сиромаштва и стварање услова за безбедан и квалитетан живот грађана.

Стратегија социјалне политике града Краљева за период 2013 - 2020. године („Службени лист града Краљева“, број 13/13) обухвата четири кључне области - социјалну инклузију, сузбијање сиромаштва, социјалну заштиту и развој институционалних капацитета. У оквиру области социјалне инклузије, чији је циљ стварање услова за активно учешће осетљивих и потенцијално осетљивих група у свим сегментима друштвеног живота заједнице, уз смањење дискриминације и социјалне искључености, посебна пажња је посвећена циљној групи – особама са инвалидитетом и сметњама у развоју. У складу са тим, у оквиру овог циља дефинисане су мере које се односе на развијање услуга које доприносе унапређењу квалитета живота и већој самосталности особа са инвалидитетом, **реализацију програма унапређење приступачност јавим услугама у архитектонском, организационом и програмском смислу (уклањање физичких баријера, мобилни сервиси, флексибилно радно време, прилагођени начин информисања, увођење нових технологија и едукација службеника)** као и на пружање подршке ради укључивања деце са сметњама у развоју у предшколске програме и подршка у запошљавању инвалидних лица.

2. ОПИС ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

Пописом становништва, домаћинства и станова из 2011. године,³ први пут је обухваћено и питање о инвалидитету, које се односило на то да ли и у којој мери испитаници имају тешкоћа у обављању свакодневних активности због проблема са видом, слухом, мобилношћу, памћењем или концентрацијом, комуникацијом и самосталношћу при одевању, исхрани и одржавању личне хигијене.

Резултати Пописа становништва (2011)⁴ показују да у Републици Србији живи 571.780 особа са инвалидитетом⁵ од укупно 7.186.862 становника, што представља око 8% укупног становништва. Просечна старост особа са инвалидитетом (око 67 година) виша је за готово 25 година од просечне старости укупног становништва (42,2 године). Посматрано према полу, међу особама са инвалидитетом већи је удео жена (58,2%) него мушкараца. Према врсти тешкоћа, највећи проценат је оних који имају тешкоће са мобилношћу, а најмање особа које имају проблеме у комуникацији.

Особе са инвалидитетом су и у Републици Србији, као и у ЕУ, једна од најугроженијих група становништва што се тиче стопе сиромаштва, као и ризика од сиромаштва. Као најважнији фактори ризика од сиромаштва у Републици Србији⁶ препознати су: радни статус, образовање, бројчаност домаћинства, локација пребивалишта и број деце, док је и стопа сиромаштва укупног становништва у периоду 2008-2014. године у благом порасту у највећој мери као последица економске кризе.

3. О ГРАДУ КРАЉЕВУ

3.1 Основне карактеристике

Према подацима Републичког завода за статистику, град Краљево обухвата простор од 1.530 км² (учешће у укупној површини Србије је 1,7%) и обухвата 92 насељена места.

Према Уредби о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014. годину („Службени гласник РС”, број 104/14) Краљево је разврстано у III групу недовољно развијених јединица локалних самоуправа чији је степен развијености у распону од 60 до 80% републичког просека.

³ Становништво, Инвалидитет (Подаци по општинама и градовима), Попис становништва, домаћинства и станова 2011. у Републици Србији, Република Србија, Републички завод за статистику, Београд 2013

⁴ Милан М. Марковић, *Особе са инвалидитетом у Србији*, Републички завод за статистику, Београд, 2014

⁵ Према подацима Републичког завода за статистику Попис 2011. године није спроведен на територији АП Косово и Метохија, док је у општинама Прешево и Бујановац забележен смањен обухват јединица пописа услед бојкота од стране већине припадника албанске националне заједнице.

⁶ Бошко Мијатовић, *Сиромаштво у Србији у 2014. години*, Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва, Београд, 2015

3.2 Демографски подаци – становништво

Краљево, према подацима из Пописа становништва, домаћинства и станова из 2011. године, има **125.488 становника**. Укупан број становника је повећан у односу на број становника из 2002. године, али услед промене у методологији Пописа 2011. године, потребно је напоменути да се лица избегла са простора бивших република СФРЈ и интерно расељена лица са простора АП Косово и Метохија укључују у укупно становништво. **Градско становништво Краљева по попису 2011. године обухватало је 54,80% укупног становништва града (68.749), док је остало становништво чинило 45,20% (56.739) укупног броја становништва.**

Табела 1. Основни подаци о граду Краљеву (2018. година)

Површина (km ²)	1530
Број насеља	92
Становништво — процена средином године	118.363
Густина насељености (број становника/ km ²)	77
Стопа живорођених	8,3
Стопа умрлих	14,8
Стопа природног прираштаја	-6,5
Очекивано трајање живота живорођених	76
Просечна старост (у годинама)	44
Индекс старења (60+ год. / 0 - 19 год.)	148,8
Просечан број чланова домаћинства	3,0

Извор података: Републички завод за статистику, DevInfo база и Општине и региони у Републици Србији 2019, табеле 3.8,3.9, 3.10 и 3.13

4. ПОДАЦИ О ОСОБАМА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ НА ТЕРИТОРИЈИ ГРАДА КРАЉЕВА

На територији града Краљева, према подацима из Пописа 2011. године живи укупно 125.488 становника. Од укупног броја становника 10.975 особа (8,75%) чине особе са инвалидитетом, од чега је 4.582 мушког а 6.393 женског пола. Када је у питању статус инвалидитета са којима се суочавају особе са инвалидитетом на територији града Краљева, проблеме са видом има 5.014 особа, проблеме са слухом 2.777, проблеме са ходом, пењањем уз степенице 6.443 особа, проблеме са памћењем 1.815 особа, са самосталношћу 1.681 особа и проблеме са комуникацијом има 1.100 особа.

Табела 2 - Становништво према статусу инвалидитета, старости, полу и типу насеља, Попис 2011. године

Регион Област Град	Укупно			Особе са инвалидитетом			Особе чији је статус инвалидитета непознат		
	свега	мушко	женско	свега	мушко	женско	свега	мушко	женско
Република Србија	7186862	3499176	3687686	571780	238940	332840	119482	62533	56949
Рашка област	309258	153350	155908	21404	9126	12278	6733	3437	3296
Краљево	125488	61585	63903	10975	4582	6393	2847	1446	1401
Испод 15 година	18756	9767	8989	116	75	41	433	214	219
15–19	7317	379	351	62	33	29	166	93	73
20–29	15222	7757	7465	160	97	63	343	188	155
30–49	33440	16842	16598	898	508	390	832	421	411
50–59	19239	9288	9951	1664	789	875	463	244	219
60–64	8673	4110	4563	1190	531	659	165	79	86
65 и више	22841	10022	12819	6885	2549	4336	445	207	238
Просечна старост	42,26	41,02	43,45	67,54	65,06	69,32	41,23	40,59	41,89
Градска	68749	33214	35535	4998	2028	2970	1829	889	940
Испод 15 година	10837	5671	5166	75	46	29	287	143	144
15–19	4195	2164	2031	32	14	18	102	51	51
20–29	8607	4389	4218	80	46	34	222	121	101
30–49	19070	9296	9774	458	266	192	533	258	275
50–59	10352	4821	5531	776	359	417	274	140	134
60–64	4662	2147	2515	563	242	321	106	46	60
65 и више	11026	4726	6300	3014	1055	1959	305	130	175
Просечна старост	40,95	39,51	42,29	66,58	63,66	68,58	41,42	40,10	42,66
Остала	56739	28371	28368	5977	2554	3423	1018	557	461
Испод 15 година	7919	4096	3823	41	29	12	146	71	75
15–19	3122	1635	1487	30	19	11	64	42	22
20–29	6615	3368	3247	80	51	29	121	67	54
30–49	14370	7546	6824	440	242	198	299	163	136
50–59	8887	4467	4420	888	430	458	189	104	85
60–64	4011	1963	2048	627	289	338	59	33	26
65 и више	11815	5296	6519	3871	1494	2377	140	77	63
Просечна старост	43,84	42,79	44,89	68,34	66,17	69,96	40,89	41,37	40,31

Извор података: Републички завод за статистику, Попис 2011. године

Табела 3 - Особе с инвалидитетом према врсти проблема, старости и полу, по општинама и градовима, Попис 2011. године

Регион Област Град	Проблеми са					
	видом	слухом	Ходом/ пењањем уз степенице	Памћењем/ концентрац ијом	Самостално- шћу	Комуникаци- јом
Република Србија	239454	144648	340029	96032	88188	58202
Рашка област	9541	5664	12614	3969	3446	2601
Краљево	5014	2776	6443	1815	1681	1100
Испод 15 година	49	24	26	23	34	38
15–19	32	10	23	19	18	20
20–29	58	26	53	46	46	60
30–49	339	134	424	171	130	150
50–59	803	249	845	194	149	128
60–64	538	202	673	137	120	64
65 и више	3195	2131	4399	1225	1184	640
Мушко	2038	1314	2379	721	650	495
Испод 15 година	30	16	15	15	24	23
15–19	16	5	13	16	12	15
20–29	36	17	27	23	19	34
30–49	184	71	238	93	70	84
50–59	362	145	393	90	85	77
60–64	233	116	272	67	52	32
65 и више	1177	944	1421	417	388	230
Женско	2976	1462	4064	1094	1031	605
Испод 15 година	19	8	11	8	10	15
15–19	16	5	10	3	6	5
20–29	22	9	26	23	27	26
30–49	155	63	186	78	60	66
50–59	441	104	452	104	64	51
60–64	305	86	401	70	68	32
65 и више	2018	1187	2978	808	796	410

Извор података: Републички завод за статистику, Попис 2011. године

4.1 Положај особа са инвалидитетом у граду Краљево

Према подацима Центра за социјални рад, у току 2019. године на њиховој евиденцији, као корисници неких права и услуга евидентиране су 1.494 особе са инвалидитетом. Најчешће се јављају првенствено као корисници права на додатак за туђу негу и помоћ, као и увећаног додатка за туђу негу и помоћ. Број одраслих особа са инвалидитетом на територији нашег града је знатно већи, јер многи од њих услуге Центра за социјални рад не користе. Искуства у раду са особама са инвалидитетом показују комплексност у задовољавању њихових потреба које проистичу из чињенице да им је за задовољење потреба, адекватну интегрисаност у средину, и пре свега очување личног

достојанства, кроз коришћење њихових способности и даљи развој и унапређење њихових вештина, знања и капацитета потребна помоћ и ангажовање других особа.

Број деце која су у току 2019. године остварила право на туђу негу, као и увећану туђу негу и помоћ је 171. Имајући у виду да је задовољење њихових потреба и подршка њиховим породицама изузетно значајан задатак, центар за социјални рад је унапредио сарадњу са Интерресорном комисијом и осмислио активности које су од значаја за ову групацију корисника, а као посебно корисно показало се најпре пилотирање а затим успостављање услуге Личног пратиоца, чије пружање је од 2018. године наставио Центар локалних услуга по свом оснивању. Као посебан проблем на нивоу града уочава се недостатак службе за подршку раном развоју јер правовремена дијагностика и ране интервенције пре свега код деце са сметњама у развоју имају непроцењив значај за њихов будући живот. У нашем граду не постоји комплетна служба Развојног саветовалишта. Највећи број родитеља деце са инвалидитетом истиче да је приморан да плаћа логопеда јер обим онога што је за сада обезбеђено није у складу са потребама деце.

Персонална асистенција је услуга која је обезбеђена Одлуком о социјалној заштити града Краљева. Услугу је током 2019. године користило 8 лица а услугу је пружао Центар локалних услуга, док је услугу **лични пратилац детета** користило 25-оро деце, што је повећан број у односу на претходну годину, а потреба за овом услугом је константно изражена. Ова услуга предвиђена је Одлуком о социјалној заштити од септембра 2018. године.

У складу са прописима Републике Србије, као и са ЕУ стандардима, локалне самоуправе дужне су да обезбеде услове за социјално укључивање и интеграцију свих грађана, што подразумева пуно и ефикасно учешће и укључивање особа са инвалидитетом у свим областима друштвеног живота. Особе са инвалидитетом имају иста права као и остали грађани и зато морају имати једнаке могућности за остваривање тих права (учешће у друштвеном, културном, економском и политичком животу заједнице, као и приступ свим структурама, процесима и ресурсима). То подразумева да програми и услуге које спроводи локална самоуправа, као и јавни објекти, треба да буду доступни особама са инвалидитетом, што је истовремено препознато као кључни приоритет у Националној стратегији за унапређење положаја особа са инвалидитетом.

Приступачност је општи термин који се користи како би се описао степен до којег су физичко окружење, превозна средства, информације и комуникације, као и објекти, роба и услуге приступачни највећем броју људи. Приступачност је предуслов за самостални живот, пуно и равноправно учешће особа са инвалидитетом у друштву и неограничено остваривање свих људских права и основних слобода, равноправно са другима и односи се на особе са сваком врстом инвалидитета.

Физичка приступачност подразумева омогућавање приступа физичком окружењу, услугама и средствима превоза. Без обзира на усвојену регулативу, особе са инвалидитетом се и даље суочавају са препрекама у обављању свакодневних активности, приликом кретања, коришћења превоза, уласка и кретања кроз различите јавне објекте, као и стамбених објеката који и даље нису приступачни, чиме им се у извесној мери онемогућава приступ робама и услугама и укључивање у друштво уопште.

У последњем периоду у Краљеву се значајна пажња посвећује побољшању положаја особа са инвалидитетом, а нарочито у погледу уклањања физичких баријера и побољшање приступа услугама које пружа како Градска управа тако и остале установе и

институције. У складу са тим, како би омогућила несметан приступ особама са инвалидитетом, у претходном периоду урађено је следеће:

Рампа за инвалиде на улазу у Градску управу, инсталиран је лифт и успостављен услужни центар у приземљу Градске управе. Изглед званичне интернет презентације града делимично је прилагођен потребама особа са инвалидитетом. Такође, шалтери матичне службе прилагођене су потребама особа које имају проблема са слухом;

Народна библиотека „Стефан Првовенчани“ је инсталирала лифт у својој згради и на тај начин омогућила приступ особама са инвалидитетом;

Народни музеј је набавио гусеничар за особе са инвалидитетом;

Краљевачко позориште је такође набавило гусеничар за особе са инвалидитетом;

Приликом реконструкције саобраћајне инфраструктуре (улица), раде се оборени ивичњаци како би се олакшало кретање особама са инвалидитетом, а на сваком паркингу посебно су обележена паркинг места намењена особама са инвалидитетом;

У Улици Војводе Путника приликом реконструкције тротоара постављена је **тактилна стаза за слепе и слабовиде особе.**

И поред напора које локална самоуправа улаже како би се унапредио положај особа са инвалидитетом, постоје значајни проблеми који су везани за приступ особа са инвалидитетом јавним објектима, што свакако отежава њихов свакодневни живот. Неприступачност јавних објеката, посебно оних у којима се остварују различита права је и поред бројних али не систематичних интервенција, и даље изражена, што може бити основ дискриминације особа са инвалидитетом.

Када се посматра приступачност саобраћајница и јавних површина, постојање различитих препрека као што су рупе, отворени шахтови, непрописно постављен урбани мобилијар, високе ивичњаци, недостатак тактилних трака и звучних семафора и сл., онемогућава несметано кретање особа са инвалидитетом. Питање приступачности превоза је и даље отворено. У пракси, јавни превоз је у највећем броју случајева неприступачан, а само у Београду постоји тзв. специјализовани јавни превоз за особе са инвалидитетом.

5. ПРЕГЛЕД ФИЗИЧКЕ ПРИСТУПАЧНОСТИ ЈАВНИХ ОБЈЕКТА ОСОБАМА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

Установа	Услуге	Могућност приступа особа са инвалидитетом	Могуће интервенције
Градска управа града Краљева	Административне услуге ЈЛС	Изграђена рампа за инвалиде на првом улазу Шалтери у услужном центру нису прилагођени за приступ особама са инвалидитетом; Шалтери Матичне службе прилагођени глувим и наглувим особама Постоји лифт до 3 спрата Не постоји могућност приступа канцеларијама и службама на 4 спрату	Прилагођавање шалтера у услужном центру за приступ особама са инвалидитетом (висина шалтера)

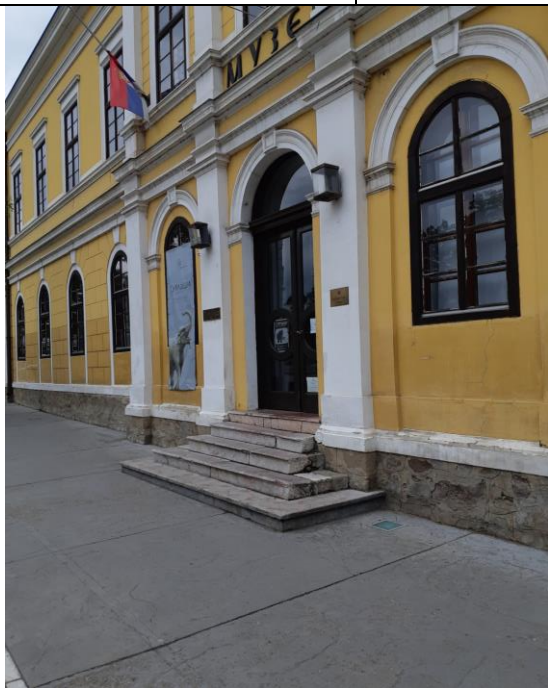
Установа	Услуге	Могућност приступа особа са инвалидитетом	Могуће интервенције
Народна библиотека "Стефан Првовенчани"	Култура – библиотечка делатност	Улаз прилагођен особама са инвалидитетом Постоји лифт	Нису потребне

Установа	Услуге	Могућност приступа особа са инвалидитетом	Могуће интервенције
Краљевачко позориште	Култура	Улаз није прилагођен особама са инвалидитетом Набављен гусеничар за особе са инвалидитетом	Постоји могућност уградње гусеничара до зида насупрот билетарнице, али је неопходно измештање врата која се налазе на том зиду

Установа	Услуге	Могућност приступа особа са инвалидитетом	Могуће интервенције
Народни музеј	Култура	Улаз није прилагођен особама са инвалидитетом Набављен гусеничар за особе са инвалидитетом	Постоји могућност уградње гусеничара до зида на унутрашњем степеништу, а на спољном улазу је могуће направити рампу

Установа	Услуге	Могућност приступа особа са инвалидитетом	Могуће интервенције
Историјски архив	култура	Улаз је прилагођен особама са инвалидитетом, на	Нису потребне

Краљево

улазу постоји бетонска рампа за особе са инвалидитетом

Установа	Услуге	Могућност приступа особа са инвалидитетом	Могуће интервенције
Културни центар Рибница	Култура	Улаз у зграду Културног центра у Рибници је прилагођен особама са инвалидитетом Програми који се организују на јавним просторима су доступни и особама са инвалидитетом	Нису потребне

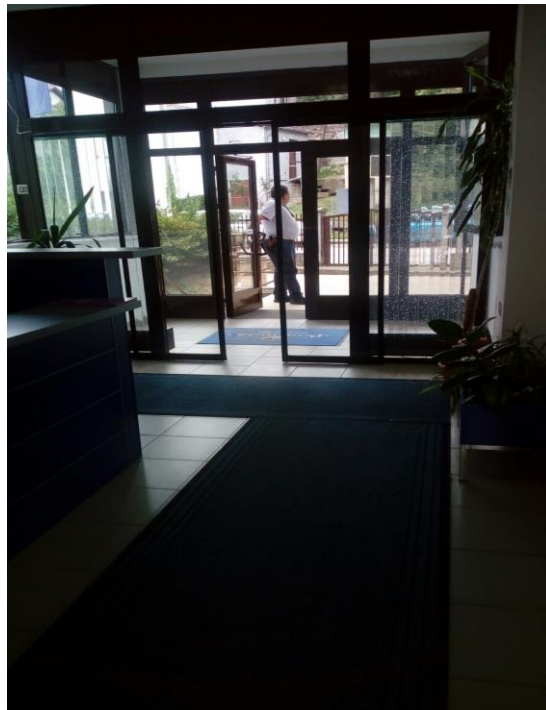
Установа	Услуге	Могућност приступа особа са инвалидитетом	Могуће интервенције
ЈЕП „Топлана“ Краљево	Комунална услуга – производња и дистрибуција топлотне енергије	Улаз није прилагођен особама са инвалидитетом	Тешко изводљиво с обзиром да део стуба излази на бочни зид и омега уградњу гусеничара

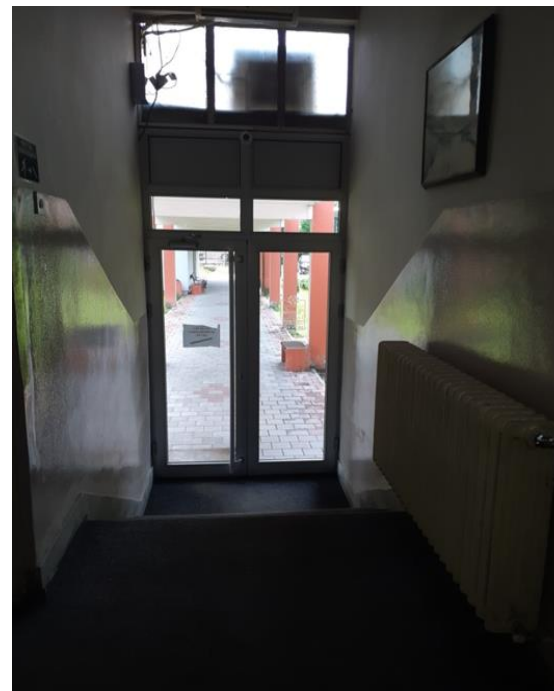
Установа	Услуге	Могућност приступа особа са инвалидитетом	Могуће интервенције
ЈП „Градско стамбено“	Комунална услуга - изградња, одржавање и давање у закуп станова и пословног простора.	Улаз није прилагођен особама са инвалидитетом Улаз у шалтер салу за наплату услуга ЈП „Градско стамбено“, ЈКП „Водовод“ и ЈКП „Чистоћа“ није прилагођен особама са инвалидитетом	Нема могућности јер је улаз у шалтер салу мале ширине

Установа	Услуге	Могућност приступа особа са инвалидитетом	Могуће интервенције
ЖКП „Водовод“ Краљево	Комунална услуга	Главни улаз је приступачан особама са инвалидитетом, међутим споредни улаз у шалтер салу за наплату услуга ЖКП „Водовод“, ЈП „Градско стамбено“ и ЖКП „Чистоћа“ није прилагођен особама са инвалидитетом	Нема могућности јер је улаз у шалтер салу мале ширине

Установа	Услуге	Могућност приступа особа са инвалидитетом	Могуће интервенције
ЈКП „Чистоћа“ Краљево	Комуналне услуге	Нема доступне рампе за инвалиде, а ни улаз у шалтер салу за наплату услуга ЈКП „Водовод“, ЈП „Градско стамбено“ и ЈКП „Чистоћа“ није прилагођен особама са инвалидитетом	Нема могућности јер је улаз у шалтер салу мале ширине

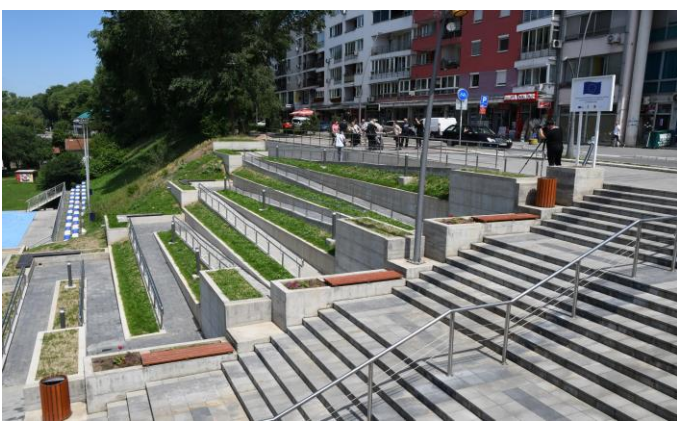
Установа	Услуге	Могућност приступа особа са инвалидитетом	Могуће интервенције
Јавно предузеће за уређивање грађевинског земљишта „Краљево“	Израда планске документације Уређивање грађевинског земљишта Стручни надзор	На улазу у ЈП за уређивање грађевинског земљишта изграђена је рампа за приступ особама са инвалидитетом	Нису потребне

Установа	Услуге	Могућност приступа особа са инвалидитетом	Могуће интервенције
Спортски центар „Ибар“	Спорт и рекреација Управљање и одржавање спортских објеката	Улаз у нову халу спортова прилагођен је особама са инвалидитетом; На паркингу испред спортске хале јасно су обележена и резервисана паркинг места за особе са инвалидитетом	Нису потребне

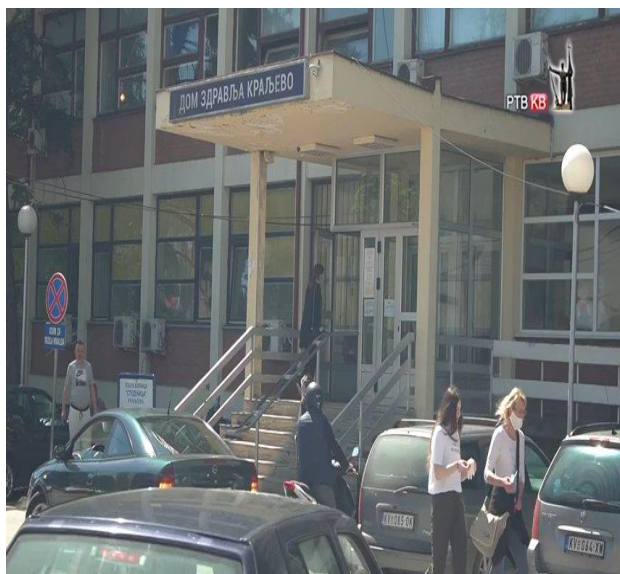

Установа	Услуге	Могућност приступа особа са инвалидитетом	Могуће интервенције
Отворени спортски терени и градска плажа	Спорт и рекреација	Изграђена рампа за особе са инвалидитетом код Атлетског стадиона чиме је омогућен приступ спортским теренима	Нису потребне

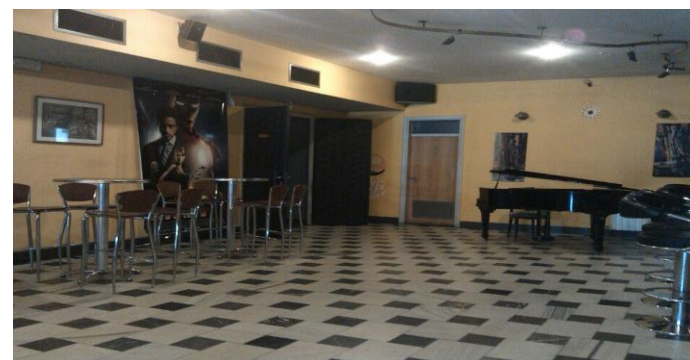

Установа	Услуге	Могућност приступа особа са инвалидитетом	Могуће интервенције
Центар за социјални рад	Услуге социјалне заштите	У Центру за социјални рад постоје технички услови за приступ особа са инвалидитетом у канцеларије које се налазе у приземљу зграде. За део канцеларија у приземљу неопходно је коришћење рампи које се лако и брзо постављају преко два степеника и омогућавају кретање инвалидских колица, уз мању асистенцију од стране запослених.	Неопходна је изградња лифта у циљу приступа канцеларијама на спрату.

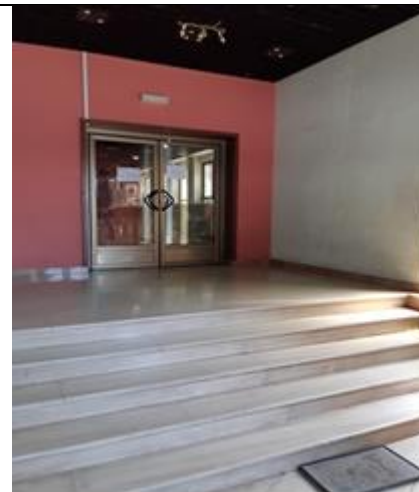
Установа	Услуге	Могућност приступа особа са инвалидитетом	Могуће интервенције
Дом здравља „Краљево“	Здравствена заштита становништва	На улазу у Дом здравља не постоји рампа за особе са инвалидитетом Приступ особама са инвалидитетом могућ је кроз службу хитне помоћи У згради Дома здравља постоји лифт којим особе са инвалидитетом могу доћи до ординација које се налазе на вишим спратовима	Приступачност ОСИ је могуће постићи кроз израду пројекта реконструкције улазног дела у Дом здравља, где би се планирала изградња рампе

Установа	Услуге	Могућност приступа особа са инвалидитетом	Могуће интервенције
Биоскоп „Кварт“	Култура/Биоскоп	У биоскопској сали нема рампе за особе са инвалидитетом. Једини приступ особа са инвалидитетом биоскопу је лифтом кроз салу хотела „Турист“	Једини начин је уградња лифта са дворишне стране, непосредно до улазних степеница за биоскоп

Установа	Услуге	Могућност приступа особа са инвалидитетом	Могуће интервенције
Пошта у Улици Цара Лазара	Поштанске услуге	На улазу у пошти у Краљеву, у Улици Цара Лазара не постоји изграђена рампа за особе са инвалидитетом, чиме им је онемогућен приступ овој установи	Предлог је набавка и уградња гусеничара у предулазу у шалтер салу

Установа	Услуге	Могућност приступа особа са инвалидитетом	Могуће интервенције
ЕПС „Дистрибуција“ огранак Краљево	Дистрибуција електричне енергије	Улаз нема изграђену рампу за особе са инвалидитетом	Реконструкцијом улаза у шалтер салу могуће постављање рампе

Установа	Услуге	Могућност приступа особа са инвалидитетом	Могуће интервенције
Национална служба за запошљавање, филијала Краљево	Услуге незапосленим лицима и послодавцима	Улаз у Националну службу за запошљавање у Краљеву је приступачан па самим тим није потребна рампа; Испред НСЗ налази се и обележено паркинг место за особе са инвалидитетом; Урађена је и тактилна стаза која води до канцеларије	Нису потребне

Установа	Услуге	Могућност приступа особа са инвалидитетом	Могуће интервенције
Министарство унутрашњих послова - Полицијска управа Краљево	Издавање личних докумената грађана	Особе са инвалидитетом немају приступ шалтер сали у којој се врши издавање личних докумената грађана јер није изграђена рампа	Тешко изводљиво јер је степениште мале ширине, а и сами унутрашњи ходници код шалтера су недовољне ширине и не дозвољавају кретање особама са инвалидитетом

5.2 Установа Центар локалних услуга

Центар локалних услуга града Краљева је установа социјалне заштите која активно пружа услуге у надлежности јединице локалне самоуправе од августа 2018. године. У надлежности установе је тренутно осам услуга и то:

1. Услуга помоћ у кући;
2. Услуга лични пратилац детета;
3. Услуга персоналне асистенције;
4. Услуга социјалног становања;
5. Услуга становања уз подршку за младе који се осамостаљују;
6. Дневни центар за старе (геронтолошка амбуланта и клуб за старе)
7. Породични сарадник;
8. Дневни центар за децу са сметњама у развоју.

Седиште установе

Администрација свих услуга одвија се у седишту установе у улици Зелена гора број 37 а, док се поједине услуге реализују у наменским објектима којима установа управља. Услуге помоћ у кући, лични пратилац детета, персонална асистенција и породични сарадник одвијају се на терену, у заједници и за њих није потребан просторни капацитет, док се остале услуге реализују у наменским објектима.

Седиште установе, као место са кога се врши управљање свим услугама, пријем и координација услуга, смештено је у приземљу са степеништем и није приступачно за кориснике колика нити лица која се отежано крећу. Установа користи само приземни део објекта. Улаз у установу је незавршен, врата се тешко отварају и затварају, предворје до канцеларија има степенике без монтажне рампе или рукохвата са стране. Улаз води директно у канцеларије, али сам ходник због величине простора, нема чекаоницу и свеукупно је отежан пријем корисника у циљу неометаног обављања делатности установе. Такође, прилаз самој установи је необезбеђен и неприступачан, а карактерише га незавршена конфигурација терена и нерегулисан паркинг. У пракси се дешавало да се због немогућности корисника да приђу установи, пријем корисника одвија на улици или на терену, у дому корисника, што се коси са принципима универзалног дизајна за све и права на равноправан третман свих категорија грађана без обзира на разлике у физичким и другим карактеристикама.

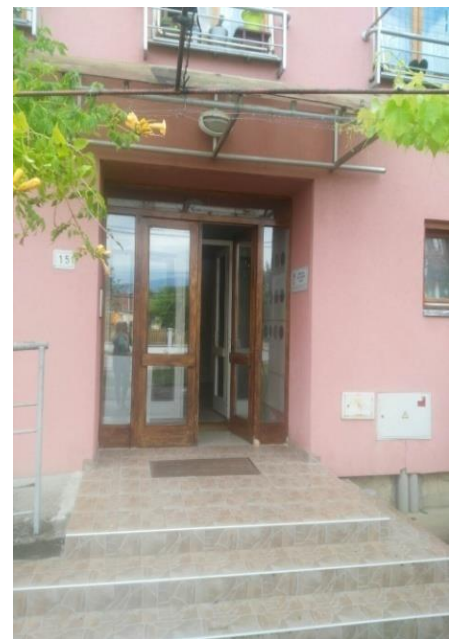
Улаз у установу Центар локалних услуга

Прилаз установи Центар локалних услуга

Објекти социјалног становања и становања уз подршку за младе који се осамостаљују

Објекти социјалног становања и становања уз подршку за младе који се осамостаљују се налазе на Берановцу и у Борачком насељу. Реч је о четири стамбене заједнице засебних улаза које имају бетонску рампу до улаза и сматрају се приступачним за кориснике колица. Објекти немају лифт нити платформу, тако да су корисници колица углавном опредељени за приземље. Прилаз зградама је могуће унапредити кроз употребу неклизационог материјала.

Прилаз зградама социјалног становања и становања уз подршку у насељу Берановац

Прилаз зградама социјалног становања и становања уз подршку у Борачком насељу

Дневни центар за старе

Ова услуга корисницима се пружа у два објекта:

Услуга **Геронтолошке амбуланте** се пружа у улици Хероја Маричића. Просторна јединица је издвојена засебним улазом који се налази у приземљу, а приступ ординацији се може извршити са унутрашње стране зграде и тиме избећи степениште. Ординација се сматра релативно приступачном, јер у њу могу ући особе са тешкоћама у кретању и особе које користе ходалице, штаке и слична помагала, док корисници са колицима не могу самостално ући, с обзиром на то да је улаз подигнут без нивелације.

Геронтолошка амбуланта

Клуб за старе се налази на Берановцу и до њега води неасфалтиран пут са рупама. Прилаз Клубу отежава слободно кретање, а уколико се објекту приђе колима улаз је приступачан са стране здравствене амбуланте, јер ту постоји прилазна рампа. Већој приступачности допринели би рукохвати са леве стране улаза, с обзиром на то да су корисници старе особе. Код самог објекта постоји уређен паркинг за аутомобиле.

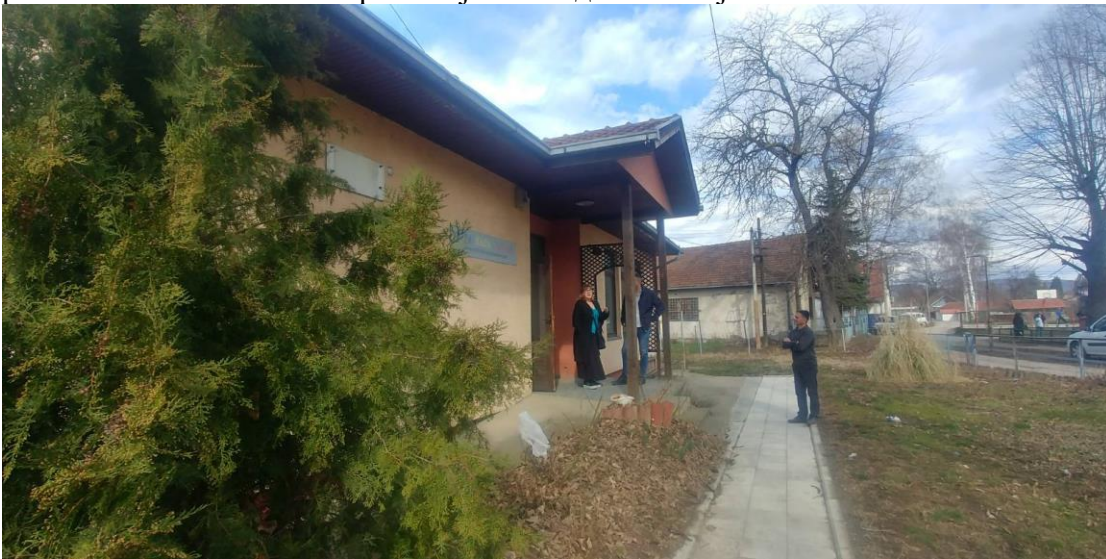

Клуб за старе Берановац

Дневни центар за децу са сметњама у развоју

Објекат је наменски грађен као објекат приступачан корисницима колица. Приступна рампа се налази са леве стране објекта и адекватног је нагиба.

Дневни центар за децу са сметњама у развоју

На основу свега наведеног може се закључити да је установа Центар локалних услуга делимично приступачна за кориснике. Највећи недостатак огледа се у седишту установе, јер објекат није наменски прилагођен делатности Установе. Најевидентнија је физичка неприступачност у виду архитектонских баријера. Оно што је заједничко свим просторним јединицама под управом ове Установе јесте изостанак других видова приступачности као што је тактилна стаза, тактилне мапе, рукохвати као и други елементи универзалног дизајна за све. **Као приоритет, истиче се решавање архитектонских баријера преваходно у седишту установе.**

Приликом израде овог документа успостављена је сарадња са Унијом особа са инвалидитетом, чији су представници као кључне проблеме изнели следеће:

- Анализирање могућности за измештање шалтер сале за наплату комуналних услуга ЈКП „Водовод“, ЈП „Градско стамбено“ и ЈКП „Чистоћа“, како би исти били доступни особама са инвалидитетом;
- Уклањање и решавање архитектонских баријера ради лакшег физичког приступа особа са инвалидитетом Центру локалних услуга;
- Уклањање физичких баријера за приступ шалтер сали Полицијске управе у Краљеву. Ово је један од најприоритетнијих проблема за особе са инвалидитетом на територији града Краљева, будући да им просторије Одсека за управне послове ПУ Краљево, у чијој је надлежности издавање личних исправа, нису доступне, што представља основ за дискриминацију особа са инвалидитетом. Како би се спречио овакав вид дискриминације, Повереник за заштиту равноправности дао је препоруку Министарству унутрашњих послова, ПУ Краљево, да предузме мере у циљу обезбеђивања приступачности улаза и простора у циљу обезбеђивања доступности услуга особама са инвалидитетом, како у оквиру својих редовних послова и активности не би кршили законске прописе о забрани дискриминације;
- Уклањање физичких баријера за лакше кретање особа са инвалидитетом;
 - ✓ Обарање ивичњака на ибарском мосту, како би се омогућио приступ новоизграђеној стази на рибничкој страни Кеја, као и новој спортској хали и тржним центрима;
 - ✓ Уклањање физичких баријера у Улици Југ Богдановој;
 - ✓ Уклањање физичких баријера у циљу приступа парку код железничке станице;
- Уклањање физичких баријера ради приступа биоскопу „Кварт“ – за сада је особама са инвалидитетом улазак у биоскоп могућ само лифтом кроз хотел „Турист“;
- Уклањање физичких баријера ради лакшег приступа пошти у Улици Цара Лазара;
- Реконструкција-замена бехатон плоча у центру града (испред робне куће);
- Израда и постављање тактилне табле на Брајевом писму за слепе и слабовиде особе у холу Градске управе града Краљева;
- Постављање стаза за слепе и слабовиде у јавним установама (сада постоји једино у НСЗ, филијала Краљево);
- Постављање звучних семафора на више градских раскрсница.

На основу урађене анализе стања и исказаних проблема са којима се суочавају особе са инвалидитетом на територији града Краљева, уочено је да постоји потреба за унапређењем физичке приступачности особама са инвалидитетом, па је циљ овог документа да се унапреди њихов положај до позиције равноправних грађана који уживају сва права и одговорности. У складу са овим циљем, дефинисане су одређене мере које је потребно спровести у наредном периоду како би се обезбедила приступачност већег броја јавних објеката на територији града Краљева особама са инвалидитетом, имајући у виду да је приступачност предуслов за самостални живот, пуно и равноправно учешће особа са инвалидитетом у друштву и неограничено остваривање свих људских права и основних слобода, равноправно са другима и односи се на особе са сваком врстом инвалидитета.

6. ПРИОРИТЕТНЕ АКТИВНОСТИ НА УНАПРЕЂЕЊУ ПРИСТУПАЧНОСТИ ЈАВНИХ ОБЈЕКТА И ПРОСТОРА ОСОБАМА СА ИНВАЛИДИТЕТОМА У ПЕРИОДУ 2020-2025

Р. Б.	Циљ	Активност	Временски оквир	Надлежна установа
1.	Унапређење приступачности јавних објеката за особе са инвалидитетом	При пројектовању, изградњи и реконструкцији јавних објеката поштовати стандарде приступачности особа са инвалидитетом	2020-2025	Јавна предузећа и установе
2.		Анализирање могућности за измештање шалтер сале за наплату комуналних услуга ЈКП „Водовод“, ЈП „Градско стамбено“ и ЈКП „Чистоћа“, како би исти били доступни особама са инвалидитетом	2021/22	Јавно предузеће за уређивање грађевинског земљишта „Краљево“
3.		Уклањање и решавање архитектонских баријера ради лакшег физичког приступа особа са инвалидитетом Центру локалних услуга	2020-2025	Јавно предузеће за уређивање грађевинског земљишта „Краљево“
		Уклањање физичких баријера за кретање особа са инвалидитетом: - Обарање ивичњака на ибарском мосту; - Уклањање физичких баријера у Улици Југ Богдановој;	2020-2025	Јавно предузеће за уређивање грађевинског земљишта „Краљево“

	на јавним површинама	- Уклањање физичких баријера у парку код железничке станице; -Омогућавање кретање особа са инвалидитетом пешачком стазом на рибничком мосту		
4.	Прилагођавање услова за бољу информисање особа са инвалидитетом	Постављање информативне табле на Брајевом писму у холу Градске управе града Краљева	2022	Градска управа града Краљева
5.		Постављање звучних семафора на градским раскрсницама	2021-2025	Савет за безбедност саобраћаја града Краљева

7. ПРАЋЕЊЕ, ИЗВЕШТАВАЊЕ И ОЦЕНА РЕАЛИЗАЦИЈЕ АКЦИОНОГ ПЛАНА

Систем праћења и евалуације обухвата све фазе и нивое спровођења Плана и треба да обезбеди информације о напретку и спровођењу дефинисаних активности.

Процес праћења и евалуације спроводи се: прикупљањем података, анализом података, извештавањем и коришћењем анализе.

О реализацији овог документа стараће се Градска управа града Краљева у сарадњи са јавним предузећима и установама, а годишње извештаје о реализацији достављаће Градском већу града Краљева на усвајање.

Израда овог документа представља једну од активности пројекта „Побољшање квалитета живота особа са инвалидитетом на територији града Краљева“ који финансира Европска унија у партнерству са Владом Републике Србије преко програма EU PRO.